

NOVA GORICA • Pogovor z Binetom Matohom, igralcem, ki bo drevi prejel tantadruja za življenjsko delo

“Igra zame nikoli ni bila terapija. Bila je muka.”

Bine Matoh gledalca posrka vase, njegovo igro odlikujejo poglobljeno, skrbno nadzirano interpretativno mojstrstvo, govorna briljanca, prvine psihološkega realizma, ostrina, tragika in komika ... Vse to in še marsikaj je nanizano v utemeljitvi tantadruja za življenjsko delo, po Kosmačevem neumrljivem liku imenovane primorske gledališke nagrade, ki jo bo Bine Matoh drevi prejel na matičnem novogoriškem odru.

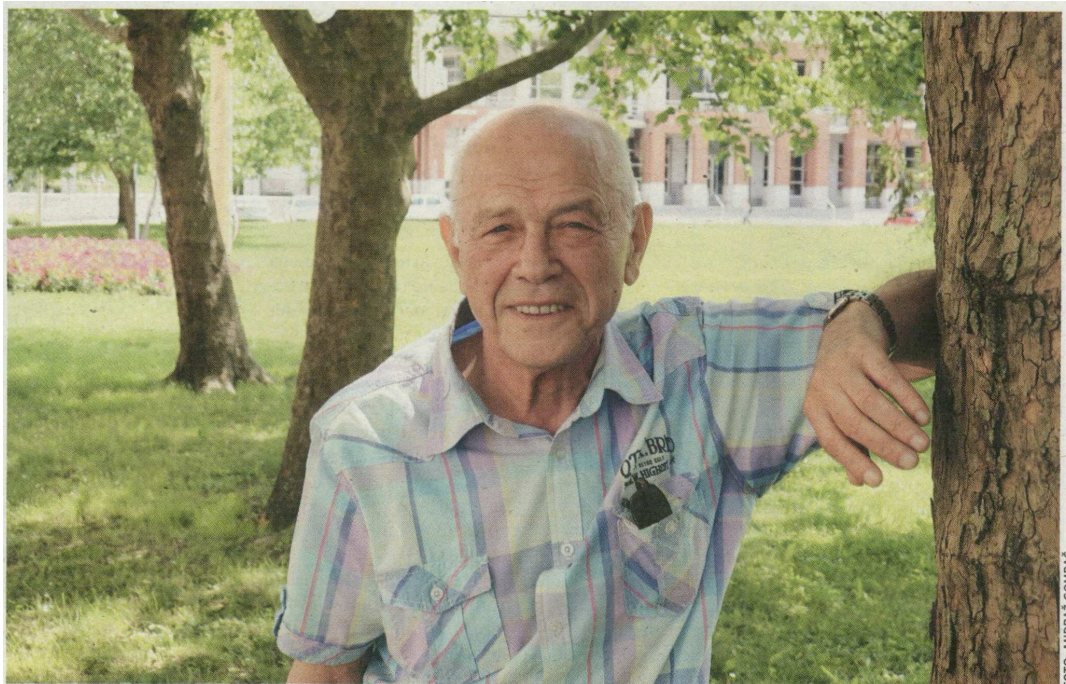

FOTO: ANDRAŽ GOMBAČ

Bine Matoh
igralac

“Kar nekaj sem snemal za televizijo, pri filmu sem bil pa res bolj malo. A nikoli nisem silil v ospredje in režiserjev nisem hodil prosit za vloge. Poleg tega v glavah nekaterih Nova Gorica od Ljubljane ni oddaljena sto, ampak tisoč kilometrov.”

• **ANDRAŽ GOMBAČ**

Z igralcem smo se včeraj pogovarjali v njegovi domači Novi Gorici, kjer se je uveljavil kot prvak in nosilec repertoarja Primorskega dramskega gledališča ter upokojitev pred petimi leti dočkal v njegovem nasledniku, Slovenskem narodnem gledališču Nova Gorica.

• Baje letos praznujete 60. obletnico prvega nastopa v gledališki predstavi ...

“Ne, to pa ne bo držalo.”

• V utemeljitvi za tantadruja piše, da ste leta 1958 na odru lutkovnega gledališča v Ljubljani nastopili v *Srečnem princu* po Wildovi pravljici.

“Ne tako zgodaj. Nastopam sicer že od sedmega leta, a v gledališki predstavi sem pr-

vič igral leta 1963, v Šentjakobskem gledališču, na amaterskem odru. Torej je za mano 55 gledaliških let. Najprej sem bil v Šentjakobskem gledališču, zatem pa sem šel v lutkovno gledališče.”

Lutke so odlična šola

• Danes si Bineta Matoha težko predstavljamo kot lutkarja.

“Pa bi prav to priporočil vsem igralcem. Začetno nastopanje v amaterskem gledališču imam za svojo osnovno šolo igralskega, lutke pa za srednjo. Vsak igralec bi se moral vsaj sezono ali dve preizkušati z lutkami.”

• Zakaj?

“Ker z njimi osvojiš drugačen način igralskega razmišljanja, kakršnega na običajnem gledališkem odru

ne moreš. V lutkovnem gledališču igraš najrazličnejše živalske, pravljicne in druge like, ki ti dajo ogromno možnosti za glasovni in čustveni razvoj. To sem osvojil, še preden sem prišel na akademijo.”

• **Tja ste prišli kot kar zrel mladenič.**

“Res je, trideset let sem imel. Vpis na akademijo mi je zameril zelo dober prijatelj Nace Simončič, s katerim sem delal pri lutkah. Vprašal me je, kdo bo lajal namesto njega, potem ko se upokoji. (smeh) Tudi jaz sem namreč obvladal lajanje. No, saj ga še. Na akademiji sem imel srečo s profesorji: najprej me je učil France Jamnik, zatem pa Zvone Šedlbauer. Ko sem leta 1980 prišel v Primorsko dramsko gledališče, sem začel kot že formiran igralec,

kar z glavnimi vlogami - bil sem Molièrov Don Juan, ki ga je režiral Ljubiša Georgijevski, pa Levstik v Kmeclovi *Levstikovi smrti* v režiji Dušana Mlakarja ... Očitno sem delo opravil dobro, saj sem dobil nagrado Prešernovega sklada.”

• **In sledile so v glavnem zahtevne karakterne vloge.**

“Res je. Prav odleglo mi je, če sem kdaj dobil kakšno manjšo vlogo. Da sem si lahko odpočil.”

• **Na katero vlogo pa pomislite najprej, če preletite vse dosedanje?**

“Najbolj mi je v spominu ostala vloga Petra Pajota v Strniševih *Ljudožercih*.”

• **Krvava vloga!**

“Mislim, da je najboljša med mojimi. Seveda bi mi brez režiserja Mileta Koruna težko uspelo. Potem so tu še Shakespearov Richard III, oglejski patriarh v Smoletovem *Krstu pri Savici* ... Med več kot osemdesetimi vlogami jih je kar nekaj, ki se jih rad spomnim.”

• **Ko že omenjate Gregorja Strniša - z njegovo dramatikom ste se srečali že na akademiji, mar ne?**

“Pa tudi z njim osebno sem se spoznal. V četrtem letniku smo delali njegove *Žabe*. Povabili so ga na eno zadnjih vaj, teden pred produkcijo, in res je prišel. Isto igro so že prej igrali v Mali drami, a s tisto uprizoritvijo Strniša ni bil kdove kako zadovoljen. Nad našo produkcijo pa je bil navdušen. Igrali smo trije študentje, Silva Čušin, Pavle Ravnohrib in jaz. Naše delo mu je bilo tako všeč, da nas je

potem vsak dan vabil v kavarno Evropa, kjer smo poslušali njegove misli o vesolju in vsem drugem. Čudoviti spomini. Vesel sem, da sem ga imel čast spoznati. *Žabe* smo potem kar veliko igrali in na Festivalu malih scen v Arezzu dobili prvo nagrado za ansambelsko igro. Tam nam je nekdo rekel, da smo v bistvu profesionalci, ne študentje. Kar nam je seveda imponiralo.”

Nazaj v Ljubljano? Ne!

• **Prišli ste iz Ljubljane - in vse do danes ostali v Novi Gorici.**

“Saj po sedmih letih sem se hotel vrniti v Ljubljano in nadaljevati pot v Drami. A ko sem nekega zimskega dne prišel v Ljubljano, videl meglo, vohal smog ... Ne, sem si rekel, bom kar ostal na soncu v Novi Gorici. Do meje imam dvesto metrov, sem ugotavljal, do hribov pol ure, do morja prav tako ... Ni razloga, da bi odšel. Tu sem si ustvaril družino in danes uživam upokojsko življenje.”

• **Je pa odlična predstava v Novi Gorici manj opažena kot odlična predstava v Ljubljani.**

“To pa prav gotovo! Ne glede na vse govorance naših politikov je Slovenija še zmeraj centralizirana, kar pa ni prav. Nujno bi bilo treba več veljave dati pokrajinam in posvetiti več medijskega prostora kulturi.”

• **Vidite Novo Gorico kot evropsko prestolnico kulture leta 2025?**

“Zakaj pa ne, lahko bi bila. Ne vidim razloga, da ne bi bila. Seveda pa to zahteva strahovito organizacijo, tim, ki bi za to skrbel. Ne vem, ali imamo take ljudi.”

• **Ne samo centralizacija, žalostno je tudi dejstvo, da slovenska gledališča malo gostujejo po drugih koncih domovine.**

“No, gostujejo že, je pa res, da je premalo izmenjav. Včasih so si gledališča več izmenjevala predstave - mi smo gostovali v Kranju, Ljubljani, Celju ... Oni pa pri nas. Zdaj tega že skoraj ni več. Žal. Občinstvo seveda ne more iz Nove Gorice na predstavo v Maribor. Dobro bi bilo, da gre naše gledališče v Maribor in da njihovo pride igrat k nam. Dvakrat, trikrat bi lahko odigrali predstavo, za tukajšnje abonente. Vendar to ni v moči igralcev.”

• **Je za igralca travmatično, da najprej gara in zgradi odlično vlogo, zatem pa z njo nastopi na komaj šestih, sedmih ponovitvah?**

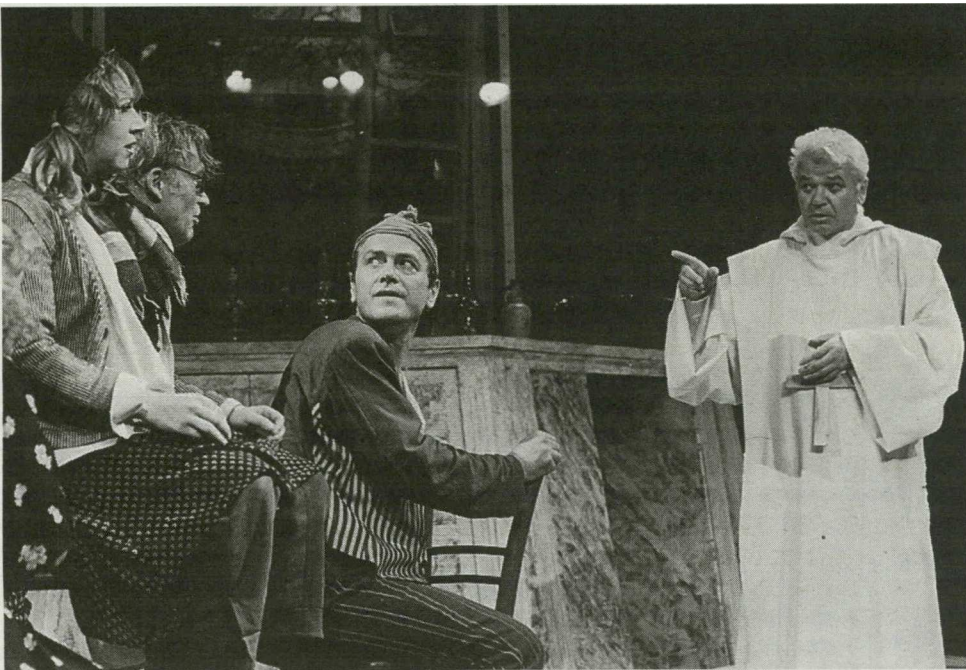
“Je, je. No, ni ravno travmatično, vsaj zame nikoli ni bilo, a sem se večkrat vprašal, kakšen smisel ima vse to. Da garaš dva do tri mesece, potem pa samo nekajkrat igraš, le za domačo publiko. To sem doživel kar nekajkrat: odlične, močne predstave, ki niso segle čez občinske meje.”

• **Kaj pa samo igrilstvo? Vas je kdaj imelo, da bi ga pustili in se lotili česa drugega?**

“O ja, me je imelo, večkrat. Kadar sem študiral kakšno

Bine Matoh (v sredini) v novi koprsko-novogoriški predstavi *Za blagor vseh ljudi*. Ob njem Rok Matek Jože Hrovat in Matevž Biber.

Bine Matoh (v sredini) v vlogi, ki se je najraje spominja: kot Peter Pajot v Strniševih *Ljudožercih*, ki jih je v sezoni 1987/88 na odru Primorskega dramskega gledališča režiral Mile Korun; ob Matohu so na fotografiji še Mira Lampe Vujičić, Aleksander Krošl in Stane Leban.

težko vlogo, sem se vprašal: pa zakaj pravzaprav to počnem?! Kolega Boris Cavazza je nekoč rekel, da je igra zanj terapija. Zame ni bila nikoli, bila je muka. Ampak česarkoli se lotim, moram to narediti na najboljši možni način.”

• **V utemeljitvi tantadruja za življenjsko delo navajajo tudi našega novinarskega kolega - Tomo Vidic je leta 2001 v *Primorskih novicah* v oceni uprizoritve Mametove drame *Glengarry Glen Ross*, ki jo je v Novi Gorici režiral Jaša Jamnik, zapisal: “Ko Matoh oblikuje najboljše vloge, tako se zdi, sploh ne igra.” Igralec verjetno težko dobi boljše pohvalo.**

“Najbrž res. Spomnim se, kako mi je še v šentjakobskih časih amaterski igralec Jule Vizjak pravil: na odru se moraš počutiti kot doma v kuhinji. Razmišljal sem o tem in lahko samo potrdil. Res je, tudi na odru moraš biti ti, neizumetničen, naraven. A si težko, če moraš govoriti tekst, ki ga je napisal nekdo drug. Zato moraš najprej osvojiti tekst, kakor je pravil že igralec Spencer Tracy. Šele ko ga obvladaš, ga lahko govoriš, kakor da je res tvoj, ne pa tuj. In tako pridemo to tistega - igram, kot da sploh ne igram.”

• **A nekateri naturščiki ta cilj razumejo napačno in mislijo, da gredo na oder lahko, ne da bi se temeljito pripravili, pa bodo videti še naravnnejši.**

“A niso prav nič naravni, ampak nerodni. Prav zato na odru ne maram niti otrok niti živali. Ker so skrajno naravni, se ne ujamejo z igro, niso uglašeni z igralci. Tako najbrž izpade tudi naturščik. Kot neke vrste lesena lutka.

Imamo pa seveda tudi izvrstne naturščike. Nekaterim je bog pač igrilstvo vcepil v dušo. Taki potem res lahko postanejo odlični igralci, tudi brez akademije. Kar nekaj slovenskih igralcev je bilo nešolanih, pa so bili vseeno izvrstni.”

Begunci včeraj in danes

• **Ko govoriva o vaši naravni igri, ne moreva mimo tega, kakšen greh je, da je niso bolj izkoristili v slovenskem filmu.**

“Kar nekaj sem snemal za televizijo, pri filmu sem bil pa res bolj malo. A nikoli nisem silil v ospredje in režiserjev nisem hodil prosit za vloge. Poleg tega v glavih nekaterih Nova Gorica od Ljubljane ni oddaljena sto, ampak tisoč kilometrov. Najbrž imate prav, bil sem prezrt, a me to ni motilo. In me niti danes ne moti.”

• **Nekateri vaši kolegi zadnja leta veliko igrajo v televizijskih serijah. Vas to ne privlači?**

“Kje pa! Vsak dan sproti se morajo učiti nov tekst, kar zahteva mlajšega človeka od mene. Meni učenje tekstov že v mladih letih ni bilo tako lahko, sploh ker sem dobival težke vloge. Zdaj mi ne pade na pamet, da bi rinil v učenje novih in novih tekstov vsak dan.”

• **Igrate pa v koprsko-novogoriški koprodukciji *Za blagor vseh ljudi*, kar težki drami italijanskega avtorja Francesca Randazza o begunski problematiki, o nes-trpnosti, o sovraštvu, ki se kopiči v ljudeh in bruha na begunce ...**

“Pri tej igri sem pa naletel na nekaj, kar mi je pred-

stavljalo problem. Ko sem prebral tekst in se pogovarjal z direktorico koprskega gledališča Katjo Pegan in režiserko Nenni Delmestre, sem ugotovil, da nekaj ni v redu. Namreč, tekst je nastal pred petnajstimi, dvajsetimi leti. Takrat bi tudi jaz rekel, da smo najbrž res nestrpni do beguncev, tujcev, migrantov. Zdaj, ko nas oni pobijajo po Evropi, pa nisem prepričan, da smo s to igro ljudem poslali pravo sporočilo.”

• **Zdaj sva pa na tankem ledu ...**

“Tako je: če imaš pred sabo enega samega begunca ali kogarkoli, potrebnega zaščite, mu boš nudil pomoč. Vsaj sam sem glede tega stoddostno prepričan. Če pa na tvoj dom pride milijon ljudi, si primoran v drug način razmišljanja. Oglasi se strah pred izgubo identitete, pred izgubo človekovih pravic ... Ne samo oni, tudi mi imamo pravice. Predvsem pravico do varnosti, ki je zdaj velik problem.”

• **Kako hud problem pa je za vas kot igralca, kadar vaši osebni nazori trčijo s sporočilom predstave?**

“Morda reči, da se mi do zdaj to še ni zgodilo. Tokrat pa sem res razmišljal, kaj storiti. Lik, ki ga igram, mehanik, na koncu tudi druge prepriča, da morajo izpustiti begunko - izkaže se namreč, da gre za žensko.”

• **No, usmiljenje do nebo-gljene in prestrašene punce ni sporno, a ne?**

“Nikakor ni, to je pozitivna gesta. Saj zato sem pa potem tudi prevzel vlogo.”

• **Kar nekaj vlog, ki ste si jih želeli, ste že odključali, ob prejetju Borštnikovega prstana leta 2004 na primer naslovno vlogo v Cankarjevem *Kralju na Betajnovi*. Ostane še kaka želja?**

“To ni toliko odvisno od mene, ampak bolj od gledališč, če me bodo še kje želeli zasesti. A če bi že lahko izbiral, bi morda kaj Shakespearovega. Mogoče *Leara*.” •

Drevi bodo podelili tri tantadruje

Binetu Matohu bodo tantadruja za življenjsko delo podelili drevi na njegovem matičnem odru v SNG Nova Gorica. Na slovesnosti, ki se prične ob 20. uri in jo bo obogatila ponovitev novogoriških *Realisov Jureta Karasa* v režiji **Tijane Zinajić**, bodo podelili še dva tantadruja - za igralski in gledališki dosežek. Za nagradi so nominirane štiri predstave koprškega, dve tržaškega in pet novogoriškega teatra.